

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Макъ-

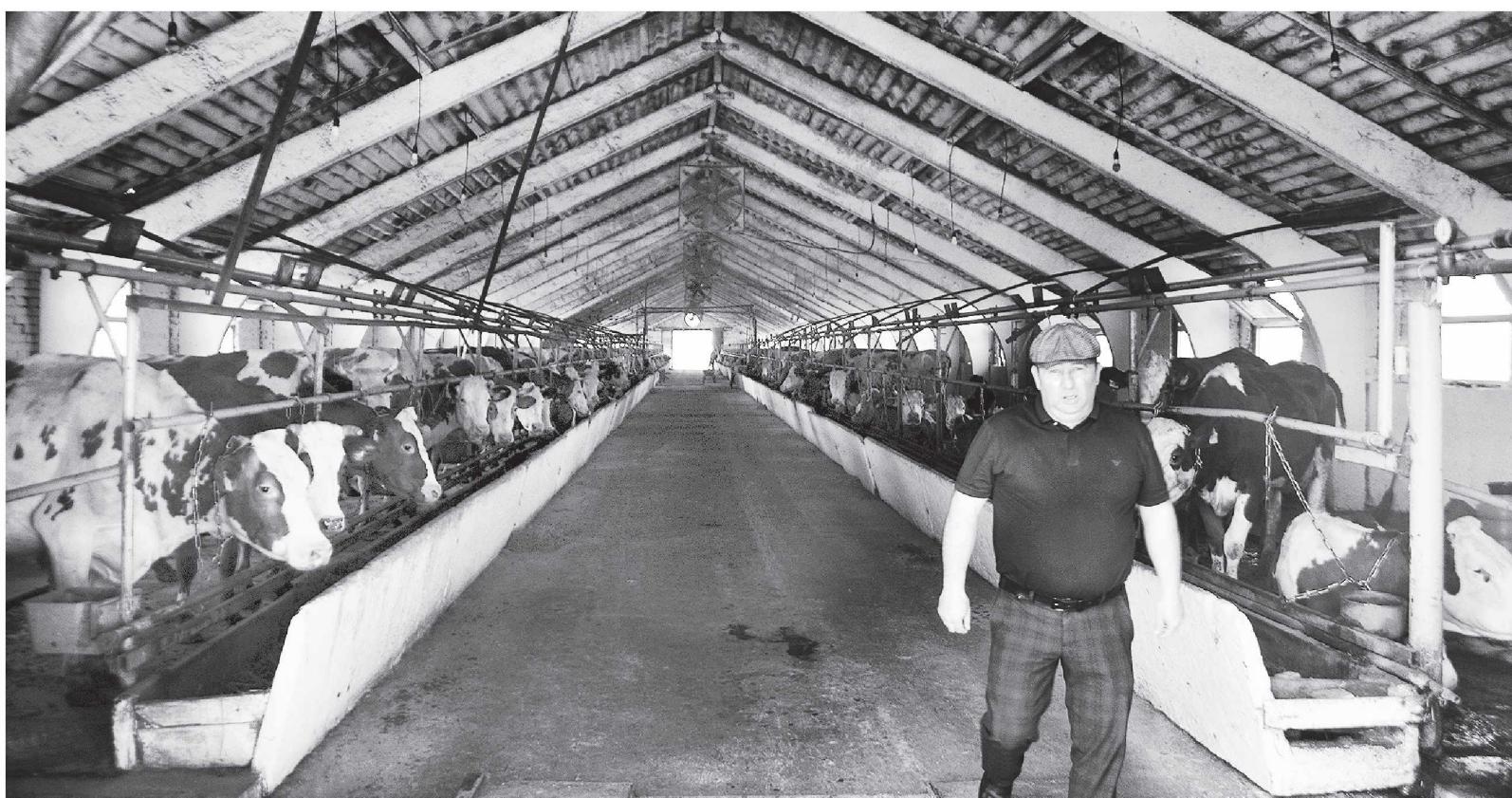

Бэдзэогъум и 27-р — Адыгейм
къэралыгъо гъэспсыкъе иэ зыхъугъе Маф

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээст

Лажъэрэр Іахъынчъэ хъурэп

Тиреспубликэ ирайон пстэуми афэдэу Кощхэблэ районом ис цыфхэр непэрэ щылэкэ мыпсынкъеу тызхэтым ашхъэ аыгыжынымкъе хэкыпэу щылэхэм яусех, шхъадж иамал къизэрихъэу мэлажъэ, мэшхэжы, иунагъо зэриыгыжыщтым пыль. Къэралыгъо Іэпылэгъури къизфагъэфедээ, чанэу тоф ашлэ. Адыгэ гущылэжым къизериоу, «Лажъэрэр Іахъынчъэ хъурэп».

Былымхуным, анахъэу щэм икъэхыжын фэгъэзагъеу гъэреко ежь иунэе мэкумэш фермер хъизмэтшаплэ къизэлиухыгъ Бружъ Мурат. 2019-рэ ильесым «Езыгъэжъэгъекъе фермерхэм Іэпылэгъу афхъутъэнэр» зыфиорэ федеральне программэм хэлажъи, сомэ миллионы 3 къыратыгъ. Ежь иахъщи хигъахъуи голштинскэ лэлэпкъым фэдэ чэмышхъи 150-рэ къышэфыгъ. Аш нэмыхкъе гъэрекли грантэу миллион 15 къырати, былымышхъе 300 фэдиз зэригъэгъотыгъ. Мы

мафэм ехъулэу чэми, шкы, тани зэхэтэу шхъе 450-рэ фэдиз ил. Щэ къэзитырэ чэмхэм япчагъэ 220-рэ мэхъу. Тыгъэгъазэм ехъулэу ахэм джыри шхъе 270-рэ къаххэхону щыт. Шэпхъакъэхэм адиштэу ахэр зычлэтищхэ къакъырыр зэрийцкагъеу зэтигъэлэпсихъагъ. Мы мафэм ехъулэу нэбгыре 18 Мурат егъэлажъэ, ахэм ашыщэу 5-р чэмышыхъ. Чэмхэр аппаратымкъе ашыхъ, щэр занкъе линием рычээз, Тамбовскэ щэ заводым имашинэ занкъе ельядэ.

Кошхэблэ район администрением мэку-мэшымкъе и Гъэлорышланлэ илофышлеу Хьот Тимур къизэртиуагъэмкъе, былымхуным ылъэныкъокъе, анахъэу щэу къаххыжырэмкъе, унэе предприятие «Мэкумэш фермер-хъизмэтшаплэу Бружъ Мурат» зыфиорэр Кошхэблэ райономкъе анахъ хъизмэтшаплэ пэрытхэм ашыц. Мурат зипэшэ хъизмэтшаплэм чэш-зымафэм щэ тонн 3,500-рэ литрэ 23-м ехъу къеты. Ар къэгъэлэгъонышлу, сыда пломэ

республикэмкъе а пчагъэр 15 зэрхүүрэр. Тамбовскэ щэ заводым зээгыныгъэ зэрэдшыгъэм тетэу ежхэр къаклохээ щэр ашэ. Щэу атырэ литрэ пэпчэ къэралыгъом субсидие къаретыжы.

— Сицылгүгом къышгэжъягъеу сятэжъ сиргүусэу чэмхэм, мэлхэм яыгъынкъе сидээлэлэштэгъэ. А лягъорджы лызгъэклотагъ, ашкъе къэралыгъо программахэр Іэпылэгъушлу къисфэхъугъэх. Аз сэ

(Икъеух я 2-рэ н. ит).

№ 98 (22547)
2022-рэ ильес
Гъубдж
МЭКЬУОГЬУМ и 7

1923-рэ ильесым
Гъэтхапэм
къышгэжъягъеу къыдэкъы

ОСЭ Гъэнэфагъе иэп
къыхэтыутыгъэхэр ыкк
нэмыхкъ къэбархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYVOICE.RU

6 +

Хэгъэгу Іэпылэгъу

Урысые политическэ партиеу «Единэ Россием» и Тхаматэу Дмитрий Медведевым субъектхэмрэ партием ишьольыр къутамэхэмрэ япашхэу Іоныгъом щылэшт хэдзынхэм къащаагэльэгъоцхэм тыгъуасэ пэлудзгъэ шыкъем тетэу зэхэсигъо адриагъ.

Юфхъабзэм хэлэжъагъэх Саратовскэ, Рязанскэ, Кировскэ, Тамбовскэ, Владимирскэ, Свердловскэ, Новгородскэ, Калининградскэ хэкухэм, Карелием, Удмуртием, Бурятиям япашхэхэр. Республикэм и Лышишхъэу, Урысые политическэ партиеу «Единэ Россием» иреспубликэ къутамэ и Секретарию Къумпълы Мурат Адыгейм ўцэкъе аш хэлэжъагъ.

Дмитрий Медведевым зэрэхийнэфыкъыгъэмкъе, цыфхэм хэгъэгум иполитическэ партие пэрытэу «Единэ Россием» зэрэдэриагъаштэрэм уасэу къыфашийрэр нахь егъэлэшши.

«Ау аш даюу хэгъэгум исхэм апашхъэки аш пшъэдэкъыжышохъе хэхы. Урысые и Къэралыгъо Думэ ихэдзынхэм тызэрашатекъогъе народнэ программэр шьолтырхэм зэраагъэцакъэрэри ахэм къагурулон фае. Тхаламэ тет пчагъэхэр арэл, «Единэ Россием» епхыгъэ пстэуми тофэу ашлэрэр ары цыфхэм алъэгъун фаэр», — къыуагъ партием и Тхаматэ.

Социальнэ-экономикэ юфыгъохэм япхыгъэ пшъэрлыхэр Дмитрий Медведевым къыгъэнэфагъэх. Ахэм ахэхъэх социальнэ газификации, гъот мафэм зиэхэм социальнэ Іэпылэгъу ягъэгъотыгъэнэр, псеолъэшынм зегъэушиомбгъутъэнэр, шьолтырхэм Іэпылэгъу аратырэм зыкъегъээтыгъэнэр.

(Икъеух я 2-рэ н. ит).

Зигъо тимыфэгъэ зэдэгущыІэгъу

ХЪУРМЭ Хъусен: «ГущыІэм псэ къызыпкІэкІэ, гум зегъэпсэфы»

«Цу хъущтыр шкІэзэ къэошлэ» ало адигэхэм, ар шыыпкъэ. ЩыІэх цыифхэр ясабынгъом къышегъэжъагъэу гультиг чан, һушыгъэ ин, һэдэб дахэ ахэльэу, «Кіэлэцыкlu» гущыІэр японыр атамыфалоу. Ахэм ашыщыг силофшІэгъу, усаклоу, АР-м изаслуженнэ журналистэу, ыапэ зынэсырэр ыгъэчъэу Хъурмэ Хъусен.

«Адыгэ макъэм» ильяс пшын пчагъэм халалеу ар щилэжьагъ, мэкумэш отдельм илашэу, редакторым иапэрэ гудаэу ыкил пшэдэкъижь зыхыре сепетарэу һоф ышлагъ. Непэ Хъусен икабинетэу зычэсигъэм илчэе гъэптигъяа, иаужыре цыифырсэ һэмкэе-лъэмакъеу къычинахъэр нерымылъэгүү сепацэу, мокъ-мыкъ эякыллэ... Пчэе гъэптигъэм зыщтедэвэ.

Ары, гашшэр лъеш — къыпшхъасыщт, зыщышонгъом къыпилонтыкыныш, уиунагъу, уильфыгъ, къальфыжыгъ, нэфынэ зидэмийлэгъурэ сэнхьати, уигугэе мухыжъки уахипхонтыныш, мы дунэхж хайфыр уигъэхъщ. Ау тэ, цыифхэр, тигъешэгъюн: шъэрэ, минре къыталаугъеми, тынэмисыпэу къыдгуро Ѣшлэп — сид уидэгъумэми, сид уичаныгъеми, къежжапэ зилем ухыжыплэ зерилэр тщэгъупшэ.

Ау хъущтыр зыххуехкэ, хэти сиди зи имыщыкігъэж зыххуекэ, цыифырсэ зэрэмэх дэдэм гу лъитэхъэу, тил мэузыжъы. Гупшиг шъонхъэхэр ерагъеу зэйтхъэу, лууз-гууз хэти сидигуу зэфууимэ (тянэж-тятэхъэм ялхъан цыифир цыифым штобылымэу зэрэштагъэу) зымыуасе зэрэштимыэр къыдгурэхъы. Мэккэ дэд цыифым ыгу узэрхэу, аш нахь мэккэхж ыгу зэрхэбъэхъоштыри — тфэлэхъирэп тыххуухъэн, щэлгъэр, гуккэгъур тэлэлтэхъ.

Лъыккяате къес, плъыр-стир лъэшир Ѣшлакэм хэль мэхъу, къызхэхъирэри тымышлэу, гүзэжжогу горэм тыхэт. Умытынчэу утхъэнэ?

«Дунаим сэ сизгъапэрэ Ѣшлэп», — ыоштагъ Хъусен. Ау тхаклоу, усаклоу, журналистэу ыкил унагъом илкъеу Ѣшт клалэм зыгъэгумэкын имынгъэр шоштагъэхъугуа. Аш ежж хильхэштагъэр нэмыкш Ѣшыпкъ: тыгъон, пцыусын, хыилагъ, бзэгхубан, нэй-псыен, мэхэджэн шэнжжыбэр зыхэлхэм зызрахимылтыштагъэр ары. Игъогу зафэ димылонтхэу зэрэштим ыгъэрэштагъ.

Хъусен адигэ хуульфыгъэ шыыпкяль: чыги ыгъэтихъагъ, уни ыитукэ ышыгъ, унагъо ышшагъ, аххуу закю зэральхкэу ишхъэгъусэу Рахьмэтрэ ежжирэ зеданлыгъ, рагъеджагъ. Яхъорэлльф цыикхэр — Тахьир, Данэ, Эланэ тэтэжьым ыкаушшо тесэу къэтэджыгъэх. Ахэмкэ адигэ лы шыыпкъеу изэхшэхэр римытэхъэштагъэм, иокэ—шыккэхэр, ягутуу къызэришырэмкэ ылсэ зэрхэлльир гуашштагъэп. Мэшэлахъэр унэгъо зэгургылж илгэ, итворческе муради чыг дахэу зиубгүштагъ, гупшиг сэн-усэн, тхэн мухыжъки ыгъэгупсэфэу къылэхъагъ.

2021-р ыккэм факоштагъ. Сыгу къэккыг, силофшІэгъу тхаклоу усэ тхыльтхэр, повестьхэр, романхэр, пьесэхэр зикъэлэмыг къычхэгъэ Хъурмэ

Хъусен зэдэгущыІэгъу дэсшынэу. Есчагъ, а мафэм гъэзетир ежж ышшытагъ. «Дэгъуба, Нурут, къакло, къэтэйс», — ишшыпкъэми илцымы умышлэу къыуагъ. Уахътэ нахь зышиг мафэм тыттысыныш, сиупчэ хэхыгъэхэм джэуалхэр къаритыхъинэу тывзээгъыгъ. Хъусен дэжж сидигъ учхэхъагъеми, зыгорэ ытхыштагъ, зэпбгъэумэ хууштими умышлэу, джащ пасзи сымылоу истолыу сиуцштагъ. «Къэтэйс, Нурут, къаю, зэхэсэхы сэ», — ыоштагъ.

«Арэл, Хъусен, зыгъэпсэфы, зэпбуу гоо уилэрэба, ренэу отхэ», зысоклэ, «бащэрэ зи умышлэу узескэхэр, зыгорэ пфэмшэжж хуушт», ыоти щхыштагъ. Сэри ыуж симыккэе сеупчы:

— Сидигъуа зызыбгъэпсэфырэ?

ынааэ къыптыригъэтэштагъ. Ушыгъуэу е къыбдеэн щымыеу къызышхъукэ, һоф ыгъэтлыныиеш, къыбдеештагъ.

Къесашлэхы, 1996-рэ ильясыгъ, редакцием ильяс зытуш хуугъэу һоф Ѣшисшэштагъ, сымэджэ һофкэ Краснодар сиклон фэягъ. Пчэдэжжым алэрэ автобусим сиудыкки синэсигъ, силоф къэзгъэцакли, Мыеекуапэ сикукжынэу сикухъэжжэгъ. Шоо һалтмэхъуу сиуцштагъ склэхэ, ахьчи, дышшэ пкыгъо заули, паспорти, сиунэ лункыбзэхэри чысныагъэх. Гунэк-иэнеклэ, ерагъэу, пчыхъэм Краснодар сикукжынэгъ. Сиуунэгъу адигэхэм адэжж чэцхим сищыагъ. Үүжирэ пчэдэжжым хуугъэр тиредакторыгъэу Хъакэмиз Биболэт фэслотагъ. «Хэхын пэ кыфэдгъотыщт», — къысилиагъ. Такъикипш нахьыбэ

— ГущыІэм псэ къызыпкІэкэ — джащыгъум зысэгэпсэфы.

ТизэдэгущыІэгъоу зигъо тимыфагъэм ары цэу фэшшыгъэри. Сиупчэххэу Хъусен естьнэу исхъхъэгъагъэхэр сэпэйтэхъэжжыгъэх, джы ылсэ къызэрэтхэнагъэм сиуцштагъыкыизэ сэтхэ.

Хъусен зэртвроческе цыифир мигъуащэу, зыфесакъиж-еклэупкагъэу, укытэр къытектлоу, шхэнми фэсакъэу, адигэ шэлхъэ иным итэу гъэпсыгъагъ. Купышу тыхъоу, колективымкэ мэфэкл горэ хэтгэеунэфыкими, улэблагъуу ущысмэ, ушоофэу

темышлэгъу Хъусенрэ Сэхкүтэ Нурубийрэ (түри һэлэхкэ-лъэлэхкэ һэлээсагъэх) садэжж къаклохи, сипчии амькүтэу, гүнэгъу балконымкэ къихъэх, ар Ѣшнэгъуагъэмий (8-рэ къат), аччир хахи ихъэх, лункыбзэ лыеу сиэрг къашти, унапчъэри къылуухъжыгъагъ. Хуулхапки фашыба, сэри, щэджахъоти, һанэ къэшшыгъ. А охьтэ дэдэм тэфэу телеграммэ къыслыкагъ сиалмэк къызэрагъотыжжыгъэр, сиукоомэ, ар къызэрсатыжжытимкэ (ау ахьшэр ыкил дышшэхъэр дэлхъижжэхъэп).

Хъусен зыгъэпсэфы мафэхэм идачэ къозэ, ренэу һоф горэ Ѣшишлэштагъ. «А си Нурут, сэ сизэрэтхъэжжырэр аш сишишэ зыххуке», — ыоштагъ.

Зэ тэри тыздишагъ: ишагу дахэ, къабзэ, зэтегъэпсихъагъ; унэр лъэгъупхъэ, гъэцэхъагъ цэх-мэхъэу, хъакушор ит, тлоу зэтет, спээгъупхъэр лъешеу сиурихъыгъ.

Гъэмэфагъ. Чыгхэм пхъэшхъэ-мышхъэхэр апизыгъ. Сэарыба сизэмийзэшшу сикласэр! Хэти сиди сшомыофижъэу, сабыим фэдэу, чэрээр, мылэрысар къыпсэччи, ежж Хъусен сиушилкэ-шыккэ ыгъатхъэу «е занэ, шуукэсмыншагъэм Нурут, шууигунах ныбжы сферыншагъытагъэпи» — ело. Къеуцуу, псынкэу сизыфэе лъэлкхэр къысфыличи, сипакет къырильхъагъях, сэри сиури псэфыгъ.

«Сыда мы щагу шлагъом, унэ чынштагъэм шуузкимысыр?» сиуагъэ. «Отхъэжы, Рахьмэт фэяхэп мыш, ау сэ мыр сиупшысэлэхэпэ тинчып!» — ыогъагъ. Хэта зышагъэр зэклэ ыгукэ икласэр, шлолофыр, дунэе нэфыр, иунээто дахэ арэу псынкэу къызэринэкыныш, ахэхъжыштимэ (Тхэм гъашэ къарет къенагъэхэм).

Хъусен усэжло чьэпхъыгъагъ, лъэлкхэр литературэм лъэнэхъуа-бэхкэ хахь фэзшыгъэх тхаклы. Иповестхэм, романхэм уяджэу, уахэллэхэ зыххуке, тхаклоу дэгэу дэдэу пшэштагъэр нэм къыкимыцожжын ылжэхъэр.

Упчэ пчагъэу шхъэм къитаджэрэм яджеалхэр иусэ сатыре гъэшкыгъэхэм, илроэ, идраматургическе произведенияхэм, ижурналист тхыгъэхэм — очерхэм, зарисовкхэм ахэгощагъ. Ар — Хъурмэ Хъусен. Игъашэ дахэу зээгъэхъун, игупшигэ цым фэдэу зиджин зылжэхъигъэ цыиф акылышилшээ зэрэштагъэр, һофшагъэр илм — итхыльбэм къаушхъяты.

Иадыгабзэ, ильэлкхэр шэн-хабзэхэр, адигэ культуэр ильэлэгъэх, а зэклэмкэ гъэзагъэу, ежж ышхъэхкэ зэдэштэнгъэ хэлхынх фэсакъэу ынааэ тетагъ. Лъэуж нэф къыгъэнагъ, аш адигэ лъэлкхэм ицыифышу-хэр бэрэ руулжэхъытых. Хъурмэ Хъусен иунагъо исхэри шхъэгъусэм, тым, тэтэжжим илъагъо хэмэлжээхээхэр тинчхэу, бжышохъэ, лъэлкхэр, хэгъэгур ялжилэу, цыиф дэгэу хъунхэр ары Хъусен зыккэхъопсыщтагъэр.

МАМЫРЫКЬО Нурут.

Бал афызэхащэшт

Мэкъуогъум и 1-м ыкчи и 2-м гурыт еджаплэр къэзыухырэ кэлэеджаклохэм шокл зимиэ ушэтынэу хыисапыр атыгь.

Джащ шокл зимиэ ушэтынхэр щаухых, зычэхъаштхэ ашьэрэ еджаплэм ельтыгъяа ныбжыкэхэм къыхахыгъэ предметхэр ары къафэнагъэр. Аужырэ ушэтынэр мэкъуогъум и 21-м атышт.

Мэкъуогъум и 25-м, хабэ зэрэхъугъяа, еджаплэр къэзыухыхэрэм бал афызэхащэшт. Мыеекъуп икъялэ гулчэ республикэм ирайонхэм ыкчи икъалхэм къарыкыщт нэбгырэ 1600-рэ щизэрэугоишт.

А мафэр мэфэки шыыпкээ хууным пae программэр пэшшорыгъяашшэу агъэхъазырыгь. Еджаплэр къэзыухыхэрэм вальс къэшьоштых, Адыгеир ильэси 100 зэрэхъурэм фэгъэхъыгъэ флемшмоб къашыщт, концерт къагъэльгъоишт.

Почтэхэм Йоф зэрашIЭштыр

2022-рэ ильэсийм имэфэки мафэхэм, мэкъуогъум и 11-м къышегъяа гурыт и 13-м нэс, Адыгэ Республикаэм и почтэхэм Йоф зэрашIЭштыр:

- мэкъуогъум и 11-м (шэмбэтым) – Йоф зэрашIЭштыр тетышт, ау зы сыхьаткэ нахь пасэу аухыщт;
- мэкъуогъум и 12-м (тхъаумафэм) – зэКЭми апае зыгъэпсэфыгъо мэфэки маф;
- мэкъуогъум и 13-м (блыпэм) – тхъаумафэм Йоф зэрашIЭштыр тетышт.

ФПС-м Адыгэ Республикаэм и Гъэюрышлап. Тел.: 8(8772)52-57-87

КІЭУХХЭР ЗЭФАХЫСЫЖЬЫГЪЭХ

Еджаплэхэм япрофильнэ классхэм ащеджэх ежь ыгу рихыре сэнэхъатым епхыгъэ предметыр нахь куоу зэзыгъашэ зыштоигъохэр.

2018-рэ ильэсийм къыщегъяа гурыт профильнэ классхэм ащеджэхэрэм япроектхэмкэ зэнэкъохуэр Мыеекъопэ

къэралыгъо технологическэ университетим зэхечшэх. Мигъэ зэнэкъохуэр 96-рэ къеклонлагь. Ахэр

республикэм ыкчи Краснодар краим яеджэлэ 16-мэ якомандэхэй зэнэкъохуэр хэлэжъяа гурыт. Иофшагъяа гурутхэр инженер, медик, фармацевт, химик, биолог, экономист, информационщик хуумэ зыштоигъо ныбжыкэх.

Мы мафэхэм зэнэкъохуэр зэфэхысыжьхэр фашыгъяа гурутхэр къыхахыгъяа. Жюриим хэтыгъяа факультетхэм, кафедрэхэм япашхэрэ Владимир Зарубинир, Күмпил Анжелике, Тазэ Заретэ, Цундышк Вячеслав, Любовь Вавиловар ыкчи нэмыкхэр. Зэнэкъохуэр ижюри итхамэ

тагь научнэ юфшэнэмыкэ проректорэу Татьяна Овсянникова.

Зэнэкъохуэр лъэнэкъу 5 къидылытэштигь. Аш фэдэу медико-фармацевт лъэнэкъомкэ Дондуковскэ гурыт еджаплэу N 9-м ыкчи Инэм гурыт еджаплэу N 2-м якомандэхэм къагъэхъазырыгъэ юфшагъяа гурутхэр анахь дэгүүхэу альтыгъяа. Социальнэ-экономикэ лъэнэкъомкэ Мыеекъопэ еджаплэу N 7-м, лицееу N 34-м юфшагъяа гурутхэр жюриим шогъяа гурутхэр. Лъэнэкъохуэр хэлэжъяа гурутхэр къыхахыгъяа. Мыеекъопэ гурыт еджаплэу N 7-м, лицееу N 34-м, Инэм игурыт еджаплэу N 2-м якомандэхэр. Непэр мафэм иофыгъохэм яхылгэгъэ проект гъэшэгъонхэр къирахылгэхэм ахтагъяа. Ахэр лазернэ технологиехэм, ахэм ягъэфедэн, къэлэшхэм макъэр нахь макъэр ашынуум, 3D-моделированием ыкчи нэмыкхэм афэгъэхъигъяа.

Зэнэкъохуэр щитехуагъяа гурутхэр ыкчи призерхэм дипломхэр ыкчи сертификатхэр аратыгъяа. Мыеекъопэ къэралыгъо технологическэ университетим Чэханхэ зыхыкэ, баллэу яхэхэм балли 10 ыкчи 8 афыхагъяа.

СИХЬУ Гошнагъу.

ТищыкIЭгъэ сэнэхъатхэр къыдалытэхэзэ...

Ильэс къэс, зэрэхгээгү фэдэу, Адыгеим иапшъэрэ еджаплэхэм бюджет ахьщэки эджэшт студентхэр зыфэдизыштыр УФ-м гъэсэнгээмкэ и Министерствэ къегъенафэ. А пчагъяа зы чыплэ итэп, ильэс къэс зэхъокыныгъэ фэхъу.

Къэклюрэ ильэсийкэ еджэгъум бюджет чыплээ щылаштхэм тиапшъэрэ еджэплийтумэ тащикилгэх.

Адыгэ къэралыгъо университетим гъэсэнгээгэ политикэмкэ идепартамент илашэх Надежда Ильиновам къызэрэтиуагъэмкэ, бюджет чыплэхэр ильэс къэс зэхъокыныгъэ альэкъяа. Гушын пае, ильэсийкэ еджэгъу къаклюрэм (2022 — 2023) бакалавриат программэмкэ еджэштхэм апае университетим чыплэ 609-рэ министерствэ къыгъэнэфэгъяа. Ар чыплэ 73-кэ нахь макъ мы икъирэ

ильэс еджэгъум щылаштхэм нахьи. Аш фэдэу специалитетымкэ бюджет чыплэхэр нахь макъ хуугъяа. Ау магистрэ программэмкэ бюджет чыплэхэр 15-кэ нахьи хуугъяа.

Аспирантурэм къыфатуулшигъэрэ бюджет чыплэхэр нахьи хуугъяа. Мигъэ нэбгырэ 11-кэ нахьи аштэн альэкъяа.

Бакалавриатыр пштэмэ, бюджет чыплэхэм къеклошт ильэс еджэгъум лъэнэкъуицкэ къахахъошт. Ахэр «Информатикэмрэ вычислительнэ техникэмрэ», «Гъэсэнгээ ыкчи педагогикэ наукэхэр».

«Тарихъыр ыкчи археологиер» зыфиохэрээр арых.

Бюджет чыплэхэр къытфыхагъэхъэрээр алэ ыкчи чыплэхэр ёло Ильиновам. — Непэ къэралыгъом нахь ишыкэгъэ сэнэхъатхэм ашыщ ит-сэнэхъатхэр. Ар къыдотлытээ, нахь бюджет чыплэхэр аштэн пэудгэхъа.

Ахэр «Информатикэмрэ вычислительнэ техникэмрэ», «Гъэсэнгээ ыкчи педагогикэ наукэхэр».

Мыеекъопэ къэралыгъо технологическэ

университетим мигъэ къыфатуулшигъэрэ бюджет чыплэхэр 114-кэ нахьи хуугъяа. Непэ еджаплэм бакалавриатымкэ бюджет чыплэхэм студент 562-рэ, специалитетымкэ — 192-рэ ыкчи магистратурэмкэ нэбгырэ 74-рэ ашдэжэх. Егъэджэн юфымкэ проректорэу Людмила Задорожнаям къызериуагъэмкэ, къытлупшигъэрэ бюджет чыплэхэр республикэм ишыкэгъэ сэнэхъатхэр къыдалытээ студентахэр атырагуашхэх. Ежь ныбжыкэхэм нахь къыхахыхэрэм ашыщихъа инновационнэ технологиехэм, медицинэм ыкчи мэкъу-мэцым яхыгъэ сэнэхъатхэр.

Бюджет чыплэхэр УФ-м и Министерствэ къытлупшигъэрэ зыхыкэ, субъектым ишыкэгъэ сэнэхъатхэр къыдалытэх. Ар гушын гурутхэр зызыфэхъуульхэм къыхагъяа.

СИХЬУ Гошнагъу.

Насыпыр Іахь мыйгощ

Ильэси 100 къэбгэшэнүүр насыпыгъешху. Лэшэгъум кыктоц бэ зыльэгъупъехэм, зыпэкэкыгъехэм ачыш ѩынджыерэ Тэхүтэмыхуаэрэ ачызэлъашеэрэ Болэт Хаджфатимэ.

...Хэгъегу зэошхор кызэжьэм ильэс еджэвур Краснодар педучилищым ыкэм щыфакло-щтыгъ. Студентхэм уштынхэр нахь пасэу алахи, еджаплэр къызэраухыгъемкэ справкэ къаратыгъагъ. Кудажэу ѩынджыые щыщ Бэгугъэ Хаджфатими училищир къэзыухыгъехэм ахтэгъ. Кіэлэцыкы ибэхэр зыщаыгъэрэунэ ѩынджыые дэтим лэжъэнүүр ач щыригъэжъагъ, ѩынджыые къоджэ Советыим исекретарэу иоф ышлагъ.

А лъэхъаным къоджэ Советыим иофышигъехэм хъакулаххэр, къэралыгъо займэ тэфэрэ ахьщэр аугъоицтыгъех, ныбжыкъехэр дээ къулыкүм щэгъэнхэмкэ іэпүэгъу афхэущыгъех. Хаджфатимэ ыгу къэкихъы а лъэхъаным зэрэнхъыкъе дэдагъэр, къоджедэсхэм, анахэу бзыльфыгъехэм, ишуагъе аригъакы зэрэшоигъуагъэр, ау ышшо зэрэшмыагъэр. Телефоныр зэрэбгээорышигъе шыкъеми ар щыгъозагъэп. Мафэ горэм къоджэ Совет тхаматэр губьом ихан зэхъум районым къирашыкъын зэральэкыщыр къироуагъ, къитехэрэм адэгүчийнену кыфигъэпытагъ.

А мафэ телефоныр бэрэ кытеуагъ. Ау узэрэдэзекиоштыр зымышигъе пшашъэм ар къыштэнкэ рикугъэп. Тхаматэр щызэ нэужым ач къироуагъ пшашъэри къифишиным ыпекэ телефоныр зэрэбгээорышигъе шыкъем ежь фигъэнэосэн зэрэфэягъэр.

1942-рэ ильэсийм къоджэ Советыим хъульфыгъе лутыжыгъэп: ахэр фронтим ачэгъагъэх. Нэф кызэршэу пшашъэ хуупхъэр губьом щыпкэштыгъ, мафэрэ къоджэ Советыим чэсцыштыгъ, пчыхъэм колхоз хаммэм щылажъештыгъ. «Ситуу

Болэт Хаджфатимэ «СССР-м финанс йофхэмкэ иотличник» щытхуцээр, медалэу «За доблестный труд в годы Великой Отечественной войны 1941 — 1945 гг.» зыфиорэр, СССР-м финансхэмкэ и Министерствэ и Щытху тхыль, юбилей медалыбэ кыфагъэшьошагъех. Ильэс 50 фэдизрэ зэрэфэльэкіе ач иоф ышлагъ.

ыпхуу» алоэ къоджедэсхэр ач къеджештыгъех, шу альэгъу-щтыгъ.

Сабый ибэхэм ягъэкошынкэ Хаджфатимэ іэпүэгъу афхэхъугъ. Ахэр зыщаыгъыгъеунэ чэль мылькур цыфхэм зэбгырахы зэхъум, шхъаныгъупчъе-

шхъэгъусэхэмрэ ястыжыныр къин дэдэ къыс щыху щтыгъ, нэпсыбэ зэрэргэхъяньери слэгъунэу хувь, — кьеотэжы Хаджфатимэ. Нэмыцхэр куаджэм

хэмрэ пчэхэмрэ пхъэмбгъухэр атыраулэнэу афиғэпытагъ.

— Дээкіолхэр зэрэфхэгъехэр зэрйт тхыльхэр ныхэмрэ

джыри кыдэмыхъэхээз, дээ шуашэ зыщыгъыгъе хуульфыгъе лээп-лъагэ горэ къоджэ Советыим къичэхъагъ. Совет тхаматэм зыуигъакэ зэрэшоигъор ач къиуагъ. Тхаматэм ычыпэ иоф зэршээрэп пшашъэм ач риожыгъигъ.

— Къоджэдэс нахь хуупхъэхэр, комсомольцэхэр, коммунистхэр къеүгъоих. Фашистхэр благъэу кызэрэссыгъехэр ошлэ. Кудажэм къызыдахъэхэкэе нэмыцхэм ахэр аукынхэ альэкишт.

Пшашъэм офицерым риуагъ идокументхэр къиргээлэгъунхэй. Нэмыцхэм алыгыгъе Новоочеркасске бэмышшэу тхыльыр къызэрэшыратхыкыгъэм ар нэпцийн зэрилэкыщтым Хаджфатимэ ригъэгупшысагъ.

— Нэмыцхэм бэшлагъэу аубытагъе Новоочеркасске тхыльыр сыйдэуштэу кыщыуатынэу хувь? — ылиу пшашъэр занкээ офицерым еупчыгъигъ.

— Шуадэжь ач лыгытэу сыйкъуагъэп, — джэуп кытыжыгъ офицерим.

Хаджфатимэ хүрэр шомытэрээу иофтагбэм риуагъ дээ частэу якуаджэ дэтим икомандир къоджэ Советыим къишэнэу.

Командирыр имынэосэ офицерим благъэу кіэлэрыхы, пхъашэу еупчыгъигъ.

— Штабыр ара, хъауми тадэжь, дээ частыр, ара укызданагъуагъэр?

— Сэ пшшэриль гъэнэфагъесил, — джэуп кытыжыгъ ач кыбкээ эзклаклоза.

Ылшыаплэ дэлгээгэ ампулэр кыдихынэу ар лынэбагъ, ау игъо фифагъэп. Аш иплащ чэгъ гранатэхэр чэллыгъэх, шпион-диверсантэу ар къичэкыгъ.

Улагъэхэр зытэлтигъе Нэхэе Сахыидэ ипсауныгъе зыпкэрийцожынэу 1943-рэ ильэсийм куаджэм кызагзэжкожым, пшэшье гохьыр ыгу рихыгъ.

Ныбжыкъеэр къэзэрещагъех, ау яунагъо насып къихъе хувьгээ. Дээм зыгээжыгъе Сахыидэ нэужым Хэгъегу зэошхом щыфэхыгъ. 1944-рэ ильэсийм пшашъэр ач кыфэхъугъэм Эммэ фаусыгъ.

Хъызметэу зэшыкъуагъэр зэоуж ильэсхэм зэтырагъеу-цожьеурагъягъ. Хаджфатимэ Краснодар дэт сатыу-кооперативнэ еджаплэр кыухи, Тэхүтэмыхуае иоф щишигъ ыублагъ. Шыудзэм икомандирьгэу, Германиер шхъафит ашыжь зэхъум къалэу Виттенберг икомандантыгъеу Болэт Аслынбэч Тэхүтэмыхуае райисполкомын итхаматэу щытыгъ Хаджфатимэ нэуасэ зыфхьум, ач ынааэ зытыредээм. Бзыльфыгъе ныбжыкъе медалыбэ зыбгъэ хэллыгъе къалэр ыгурихи, ныбжыкъеэр зы щыэнигъе гъобу зэдьтэхъягъяхъ.

Бзыльфыгъэр сберкассэм, банкын ашылжэгъягъ, ныбжыкъе пчыагъе бухгалтер иофын фигъэсагъ. Болэт Хаджфатимэ «СССР-м финанс йофхэмкэ иотличник» щытхуцээр, медалэу «За доблестный труд в годы Великой Отечественной войны 1941 — 1945 гг.» зыфиорэр, СССР-м финансхэмкэ и Министерствэ и Щытху тхыль, юбилей медалыбэ кыфагъэшьошагъех. Ильэс 50 фэдизрэ зэрэфэльэкіе ач иоф ышлагъ.

Хаджфатимэ ыпхьюу Эммэ Афысыгъ щыщ Чэтыж Аслын унагъо дишлагъ. Ильэс 50-м ехъурэ кіэлэгъаджэу гурит еджаплэм щилэгъягъ. Щытхуцэу «Адыгэ Республика» изаслуженне кіэлэгъадж» зыфиорэр ач кыфагъэшьошагъ.

Зыныбжь ильэсийм 100-м шхъэдэкыгъе, бэ зыпэкэкыгъе Хаджфатимэ джыдэдэм Тэхүтэмыхуае щэпсэу, пху папкэу илэ Нэфсэт ар кіэлэрыс. Шэжь дэгүү зилэ ныом гъэзтхэмрэ журналхэмрэ яджэныр, игукъэ-кыжхэмкэ цыфхэм адэгоже-ныр иклас. Ильэсбэрэ администрацием иоф щызышлагъягъ, цыфхэр социальнуу хуумэгъэнхэм зилахышу хэзэвшихъягъеу заслуженне иофышигъ, Тэхүтэмыхуае районымкээ заом ыкы иофшиэнэ яветранхэм я Совет джыдэдэм ипащэу Нэфсэт кіэгъэхъон пытэу зэрилээр зыныбжь хэктэгэгъе бзыльфыгъэм къело.

Мэшэлахь къэбгэшлагъэр, нэнэ Хаджфатим. Лэшэгъум ехъурэ щыэнэгъе гъобу къеп-күгъэм тарихъ хувьгэшлагъеу бэ щыпльэгъуэр, узыхэлэжьагъэр. Тэхүтэмыхуае ышыгъэхэм ори улахь ахэль. Щыэнэгъэм зыкъемигъеуфэу, ач гушуагъо хэбгъуатэу узэрэпсэурэмкэ щысэтехыпэути. Ош фэдэ цыфхышлагъэр арытишынэгъе кытфээзэгъедаххэрэр.

АКІЭГҮР Разыт.

Тэхүтэмыхуае.

Мэфэк I Йофтхъабзэхэр

Сабыигъор орэнасынышIу!

КіләцыкIухэм якъеухъумэн и Дунэе мафэ – мэкъуогъум и 1-р Урысыеми, аш ишьольыр зэфэшхъафхэми и гъекъотыгъэу ашыхагъэунэфыкIыгъ.

АР-м культурэмкэ и Министерствэрэ Адыгэим лъэпкъ культурэмкэ и Гупчэрэ зэгъусхэу, лъэпкъ проектэ «Культурэм» ишапхъ итэу Кошхъблэ районымкэ къуаджэу Фэдэ жанрэ зэфэшхъафхэр къызэлтызыбытыгъэ кіләцыкI творчествэм ифестиваль щизэхашгъагъ. Фестивалым хэлэжъагъэх творческэ колективхэр ыкIи тиреспубликэ имуниципальнэ чыпIи посупли 9-мэ къарыкIыгъэхэр. Ахэм ордымкэ, кашхомкэ, фольклорымкэ, музыкэ лъэпкъ Іэмэ-псымехэм къягъэгъэнымкэ, художественнэ үлпкэ еджэ-нымкэ заушштыгъ. Фестивалым хэлэжъагъэх 6 — 17 зыныбжыхэр.

Фестивалыр къызэуахыгъ адигэ шысэхэм атехыгъэ мультиплатформонэ фильмэу адигабзэкэ ыкIи урысыбзэкэ къызыщыгушыгъэхэр «Наказы отца» («Тым иушыйхэр») зыфиорэмкэ. Ар

АР-м культурэмкэ и Министерствэрэ лъэпкъ культурэм и Гупчэрэ яшэ хэлэу агъехъазырыгъ. КіләцыкIухэм якъеухъумэн и Дунэе мафэ мигъэ и гъекъотыгъэ дэдэу тыдэки щихагъеунэфыкIыгъ, сыда поомэ ар Адыгэим къэралыгъо гъэпсыкэ зиэр ильэси 100 зэрэхъурэм ыкIи 2022-р лъэпкъ искусствуэм ыкIи культурнэ кіеням и Ильсэу зэрэштым япэгъок.

Мэкъуогъум и 1-м

Мы мафэм, лъэпкъ проектэ «Культурэм» ишуагъэкэ, Адыгэкаалэ кіләцыкIу модельнэ тхыльеджапIэ къышызэуахыгъ. ТхыльеджапIэр итеплъеки, итхыль фондкIи, Іэмэ-псымехэмкэ, псыуальхэмкэ, технологиехэмкэ уахтэм диштэу зэтэгъэпсыхыгъ.

Тхыльеджэ ныбжыкIехэм яшоигъо-

ныгъэхэр, ягухэльхэр зэшуахынхэмкэ мыр кашхъалэшт, шэнэгъэ зэфэшхъафыбэкэ къятэшт,

МэфэкIым зыщицэтигъ

Адыгэ республикэ кіләцыкIу тхыльеджапIэу Мыекъуапэ дэтым кіләцыкIухэм якъеухъумэн и Дунэе мафэ епхыгъэ йофтхъэбээ дэгүбэ тхыльеджэхэм ыкIи хакIехэм ашыфызэхашагъ:

— КіләцыкIухэм якъеухъумэн и Дунэе мафэ ехылIэгъэ къебар къильтыкыны;

— тхыль къэгъэльэгъонэу «Дружат дети всей Земли»;

— викторинэр, тхыль къэгъэльэгъонэу «Маленькие дети на Большой планете» зыфиорэр.

МэфэкI йофтхъабзэхэр зэкэ еджаклохэм,

1 июня
Международный День защиты детей

Тхыльеджэхэм ягулытэ къэзыгъэущу, яакыл хэзыгъахьоу, ясенаущыгъэ къэзыгъэльягъоу, нэбгыре пэпчь илэдэб, инэхьой, икъэрар зыпсхъэхэу Ѣытыгъэх.

ДЭЭУКЪОЖЬ Нуриет.

Фестивалым хэлэжъагъэх

Адыгэим икIыгъэ кіләеджэкIу 8-рэ ахэр езыгъэджэрэ кіләегъэджитIурэ кіләцыкIу фестивалэу «Большая перемена» зыфиорэм хэлэжъагъэх.

КіләцыкIухэм якъеухъумэн и Дунэе мафэ ехуулIэу ВДНХ-м иаллее ар щизэхашагъ. МэфэкI гъэшIэгъон къыткIехъухъэрэ лээужхэм афагъэхъазырыгъ. Къэгъэльэгъон, зэнэкъою зэфэшхъафхэм, флемшомын ахэр ахэлэжъагъэх. Концертим ордымо цэрыгохэр къырагъэблэгъагъэх.

Аш нэмикIэу фестивалэу «Большая перемена» зыфиорэм къеклонлагъэхэм социальнэ сельхэм чөллөнджхэр ашызэхашшт, тарихъ квизым ыкIи нэмикI йофтхъэбээ гъэшIэгъоныбэ ахэлэжъэштых.

Тиконцертхэр

НыбжыкIэ цЭрэйхэм уагъэгушIо

Хэгъэгу, дунэе зэнэкъоюхэм яшуахыфтынхэр къидэзыхыгъэхэр зыхэлажъэхэрэ концертхэр Урысыем щэкох.

Урысые Федерацием культурэмкэ и Министерствэ кіещакло зыфэхъугъэ йофтхъабзэм музыкант, ордымо ныбжыкIехэм ясенаущыгъэ къышагъэлъагъо.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние и Къэралыгъо симфоническэ оркестре ипчыхъэзэхахьэу Мыекъуапэ щыкIуагъэр лектор-музыковедэу Хъакъуй Заремэ зэрищаагъ.

Оркестрэм ихудожественнэ пащэр Урысыем, Къэрартээ-Бэлькъарым язаслуженнэ артистэу Темиркъянэ Петр.

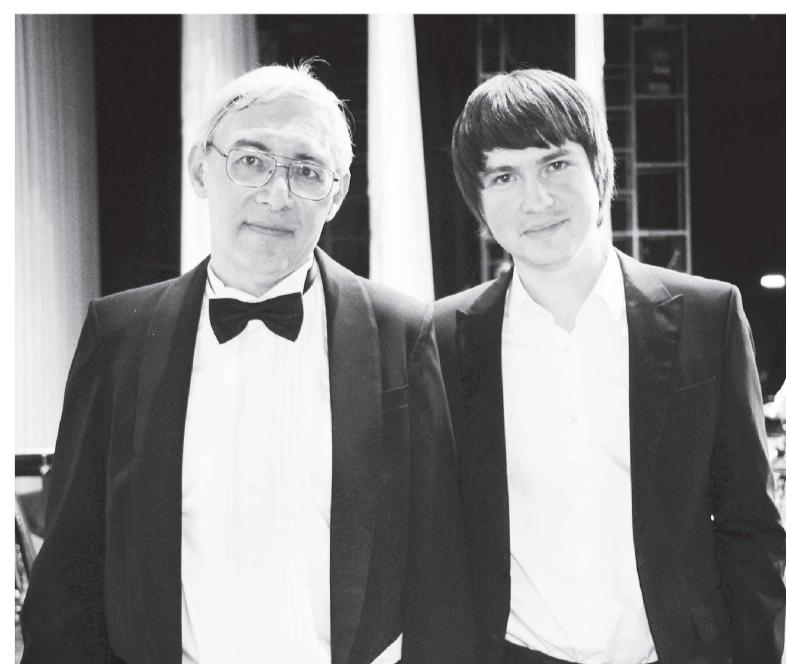
Концертим хэлэжъагъэх симфоническэ оркестрэм идирижер шхыхъаэу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу Аркадий Хуснияровыр, оркестрэм идирижерэу Стлашыу Къэлпълан.

Къэралыгъо консерваториу П. И. Чайковскэм ыцIэ зыхьы-

рэр Москва къышызыухыгъэ Алексей Мельниковым фортипианэмкэ произведениехэр къыригъэуагъэх. Музыкант ныбжыкIем залым чэсхэр бэрэ Iэгу зэрэфытеуагъэхэм фэш С. Рахманиновым ыузыгъэхэм ашыщ ригъэдэгүйх.

Никита Вагановыр Мадрид, Москва, нэмикIхэм ашеджагъ. Штутгарт дэт апшъэрэ музыкальнэ еджапIэм ишэнгъэхэм ашыхгъахьо. Кларнетымкэ ордышуоу къыригъяорэм уедэлзэ, исэнхъяат хэшьыкI ин зэрэфырилэм уналэ төдзэ. Мариинскэ театрэм иоркестрэхэт.

Мигран Агаджанян кіләегъаджэу В. Экнадисовыр ипащэу Ростов-на-Дону щеджагъ. Къэралыгъо консерваториу С. В. Рахманиновым ыцIэ зыхьырэм шэнэгъэу Ѣызэригъэгъотыгъэм

ишиуагъэкэ музыкэм нахь фэшагъэ хъуугъэ, мэкэ лъагэкэ орд къело.

Пчыхъэзэхахьэм Ф. Шопен, М. Вебер, П. Чайковскэм япроизведенхиэхэр Ѣытугъях. Урысыем юфшэннымкэ и Лыыхъужьэу, Адыгэ Республикэм, Къэрартээ-Бэлькъарым, Къэрэшэ-Щэрдэжэсм янароднэ тхаклоу МэшбэшIэ Исхъакъ ытхыгъэу «Убыххэр» зыфиорэм тэхигъэу РСФСР-м культурэмкэ изаслуженнэ юфшIэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артистэу, композиторэу Анзэрэко Чеслав ыузыгъэр Мигран Агаджанян къыуагъ. Пчыхъэзэхахьэм нэмикI произведенияхэр Ѣытугъях.

Москва, Санкт-Петербург яртистихэм искусствэр зышогъэшIэгъонхэр, симфоническэ оркестрэм хэтхэр аукалагъэх, къэбархэр къызэфалотагъэх, нэпээлль сурэтхэр атырахыгъэх. Пчыхъэзэхахьэр гум шукIэ къинэжынэу филармонием Ѣыкуагъ.

ЕМТЫЛЬ Нурий.

